

УДК 387.14(48):37.06:061

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО НЕЇ У СКАНДИНАВСЬКИХ КРАЇНАХ

Логвиненко Тетяна Олександрівна
м.Дрогобич

У статті розглядається роль міжнародних і національних організацій в освітній сфері в умовах глобалізації та посилення процесів інтеграції. На професійну підготовку фахівців соціальної сфери скандинавських країн впливає чимало міжнародних світових, європейських та національних організацій. Акцентовується увага на особливостях їх значення та функцій у професійній підготовці соціальних педагогів та соціальних працівників у скандинавських країнах.

Ключові слова: міжнародні та національні організації, соціально-педагогічна діяльність, професійна підготовка, соціальний педагог, соціальний працівник.

Постановка проблеми. Під впливом різних чинників в Україні стабілізувалася відносно нова професія соціального педагога/соціального працівника. Набуває системності та позитивного досвіду практична діяльність. Творчо розвиваються та зміцнюються її наукові засади. На рівні вищої освіти здійснюється професійна підготовка фахівців соціальної сфери.

Суттєвої актуальності при цьому набуває вивчення досвіду зарубіжних країн як з питань соціальної роботи, так і фахової підготовки до компетентного виконання її різноманітних завдань, що має теоретичне і практичне значення та відповідає розвитку процесів інтернаціоналізації, міжнародної співпраці країн в умовах глобалізації. Інтеграція стала однією з найсуттєвіших тенденцій розвитку європейського освітнього простору. Одним із аспектів інтеграційних процесів є діяльність міжнародних і національних організацій, що здійснюють спрямовуючі, стимулюючі та організаторські функції в сфері соціальної роботи та професійної підготовки до неї. Актуальність проблеми обумовлює необхідність її різноаспектного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль міжнародних та національних організацій в освітній діяльності, в тому числі, що спеціально спрямовані на соціальну роботу та підготовку до неї професіоналів, знаходить висвітлення в творчих пошуках ряду науковців. Її розкривають у своїх дослідженнях В.Білокопитов, С.Вербицька, Т.Герасченко, М.Дмитриченко, І.Калінчева, К.Корсак, О.Литвин, О.Локшина, І.Манюха, О.Мещанінов, С.Овчаренко, В.Поліщук, В.Солощенко, Г.Товканець, Б.Хорошун та ін.

Предметом вивчення науковців виступають різні аспекти впливу міжнародних організацій на освіту в країнах світу: її завдання, зміст, форми, ефективність, якість, тенденції розвитку. До змісту досліджень входять і питання впливу на функціонування соціальної сфери та професійну підготовку соціальних працівників.

Мета статті – розкрити роль міжнародних і національних організацій в контексті соціальної роботи та професійної підготовки соціальних педагогів/соціальних працівників у скандинавських країнах.

Аналіз наукових джерел виявив відсутність одностайності у визначенні поняття «міжнародні організації». Науковці Т.Герасченко та В.Солощенко констатують переважання в дослідницьких колах такого наукового визначення, за яким міжнародна організація є формою співробітництва держав у політичній, економічній, культурній, науково-технічній та правовій сферах суспільної діяльності. Ці організації виступають основними суб'єктами забезпечення взаємодії між державами У сучасних умовах функціонує понад 4000 міжнародних організацій, з яких понад 300 – міждержавних [2, с.82].

Центральне місце серед них належить Організації

Об'єднаних Націй (ООН), у складі якої діє міжнародна комісія ООН із розвитку освіти, науки і культури – ЮНЕСКО. Серед інших – особливо важливу роль відіграють: Європейський Союз (ЄС), Світовий Банк, Міжнародний валютний фонд, Рада Європи, Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Дитячий фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ). Діють чимало Міжнародних організацій цілеспрямовано, міцно пов'язаних із сферою освіти: Європейська асоціація університетів, Асоціація фахівців з міжнародної освіти, Європейський центр вищої освіти, Європейський національний інформаційний центр із академічного визнання та мобільності, Об'єднання національних студентських спілок Європи, Міжнародна асоціація університетів, Європейська асоціація вищих навчальних закладів та інші [1; 2, с.82; 3, с.17; 5, с.329].

Всі названі організації мають свої історії становлення, завдання, функції, форми і методи їх реалізації, чинники впливу на освітню політику держав, діяльність освітньої сфери країн.

До чинників впливу зарубіжні науковці відносять: 1) правові (Хартії та конституції міжнародних організацій), що визначають головні принципи, норми та процедури їхньої діяльності, підписання урядами національних держав умов цих статутів, що передбачає їх виконання, тобто приєднання до певної системи цінностей, стандартів, ідеологій; 2) організаційні (конвенції, рекомендації, резолюції, декларації), що сприяють утвердженню єдиних освітніх стандартів у країнах ЄС; 3) фінансові (надання освітніх кредитів); 4) статистичні (збирання та поширення міжнародними організаціями освітньої інформації) [2, с.83].

Міжнародні організації широко застосовують такі різноманітні форми діяльності як засідання, зустрічі, форуми, симпозиуми, конференції, семінари, обговорення, дискусії, розробка пропозицій, проведення досліджень, консультації, створення та поширення інформаційних ресурсів, обмін досвідом. Ними практикується спільна розробка важливих документів та реалізація практичних заходів.

На основі аналізу наукових джерел нами було встановлено, що в сферу діяльності міжнародних і національних організацій органічно входять питання соціальної роботи та освітньої підготовки до неї соціальних працівників/соціальних педагогів. Вони широко обговорюються на Міжнародних конгресах, конференціях, де приймаються відповідні рішення для їхнього подальшого втілення в життя.. Саме до таких відносяться конференції ООН 1968, 1982, 1984 та інших років, на яких обговорювалися проблеми соціального забезпечення, посилення соціальної значущості проблем людей похилого віку, питань підготовки кадрів для соціальної сфери та інші важливі питання.

Підкреслимо, що серед Міжнародних організацій є й такі, які спеціально і цілеспрямовано зосереджують свою увагу на питаннях соціальної роботи та підготовки компетентних соціальних працівників як центральних у своїй діяльності. До них науковці відносять асоціації, фахові організації. В них групи людей об'єднуються для захисту професійних інтересів педагогів, лікарів, науковців, соціальних працівників. Отже, існує взаємозв'язок у діяльності провідних загальних міжнародних організацій та фахових.

Особливу вагомість серед міжнародних організацій, що розв'язують проблеми соціальної роботи та підготовки до неї, має Міжнародна рада соціального забезпечення (МРСЗ), з діяльністю якої тісно пов'язані такі міжнародні організації: Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи (МАШСР), Міжнародна федерація соціальних працівників

(МФСР), Міжнародна асоціація соціальних педагогів, Європейська асоціація шкіл соціальної роботи, Європейська асоціація центрів підготовки в галузі соціально-виховної роботи.

Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи була заснована у 1928 р. на I-й Міжнародній конференції з соціальної роботи, що проходила в Парижі, і спочатку була відома як Міжнародний комітет. Тоді своєю діяльністю Комітет охоплював 51 (переважно в Європі) школу соціальної роботи. Після Другої світової війни організація охопила своєю діяльністю більшу кількість країн і змінила назву на Міжнародну Асоціацію Шкіл Соціальної роботи (МАШСР). Ця Асоціація об'єднує навчальні заклади (інститути, факультети, відділення, школи) і асоціації навчальних закладів, що здійснюють освіту у сфері соціальної роботи. Членами МАШСР є більше 500 соціальних навчальних закладів і асоціацій соціальних шкіл із 70 країн світу. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи керується Радою директорів, яка складається з 41 офіційної особи та затверджується Генеральною Асамблеєю. Офіс організації знаходиться в інституті соціальних наук в Індії. Асоціація сприяє розвитку освіти в сфері соціальної роботи в усьому світі, розробляє стандарти для підвищення якості освіти в цій галузі, підтримує інтеграційні процеси, інтернаціональний обмін, здійснює спільні дослідження з питань соціальної роботи в освіті. Асоціація реалізує свої завдання шляхом проведення конференцій викладачів соціальної роботи (раз на два роки) та конгресів; публікацію інформаційних листків новин, участь у здійсненні програм ООН, здійснення фінансування певних національних проєктів з питань освіти соціальних працівників, спільне фінансування з Міжнародною федерацією соціальних працівників та Міжнародною радою соціального добробуту видання журналу "Міжнародна соціальна робота".

Спільно з Міжнародною Федерацією соціальних працівників Асоціацією розроблені матеріали про визначення соціальної роботи, освітні стандарти, питання етики в соціальній роботі та інші. Основні тенденції і здобутки у сфері соціальної освіти відображені у виданні "Керівництво з соціальної освіти на міжнародному рівні". Воно містить інформацію про 74 навчальні заклади з 61 країни світу, що представляють 24 національні і регіональні асоціації і Міжнародну асоціацію шкіл соціальної роботи. Це видання подає інформацію про відмінності в національних системах навчання соціальних працівників, зміст і форми соціальної роботи в різних країнах. Міжнародна асоціація шкіл соціальної роботи має статус консультанта в Організації Об'єднаних Націй та бере участь як неурядова організація у діяльності ООН у Женеві, Відні, Нью-Йорку [4; 7].

Європейська асоціація шкіл соціальної роботи об'єднує більше 300 різних навчальних закладів (шкіл, університетів, інших вищих навчальних закладів), що здійснюють підготовку фахівців соціальної роботи, сприяє розвитку соціально-педагогічної роботи по всій Європі, розробляє стандарти для підвищення якості соціальної роботи та здійснення освіти її фахівців, заохочує міжнародний обмін, забезпечує форуми для обміну дослідженнями в галузі освітньої діяльності. Ця асоціація один раз у два роки проводить конференції соціальних педагогів. Вона представляє освіту в галузі соціальної роботи в Європейському Союзі, Європейській комісії Ради Європи. Для керівництва діяльністю асоціації обирається Виконавчий комітет [6].

Міжнародна федерація соціальних працівників є організацією, що прагне захищати соціальну справедливість, права людини і соціальний розвиток шляхом заохочення соціальної роботи, реалізації моделей передової практики і сприяння міжнародній співпраці. Ця міжнародна федерація здійснює підтримку фахівців соціальної сфери в питаннях створення необхідних умов праці, норм етики, участі у формуванні соціальної політики, освіти майбутніх соціальних працівників. Важливим завданням МФСР є удосконален-

ня соціальної роботи як професії, підтримка національних асоціацій у питаннях соціального планування, розширення контактів, обміну досвідом соціальних працівників різних країн. Основними документами цієї організації є Статут, Міжнародний кодекс етики соціального працівника, декларація про етичні принципи у соціальній роботі. Міжнародна федерація соціальних працівників має спеціальний консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді ООН і Дитячому Фонді ООН. Вона також працює з Всесвітньою організацією здоров'я (ВОЗ) та іншими організаціями. Вона підтримує своєю діяльністю 116 країн-членів об'єднання [7].

Констатуючи впливи Міжнародних організацій на освітню сферу європейських, в тому числі скандинавських країн, підкреслимо і таку існуючу для них реальність. У Північній Європі діють міждержавні організації, що спрямовують свою діяльність на Данію, Ісландію, Норвегію, Швецію, Фінляндію. Це – Північна Рада і Рада Міністрів північних країн.

Північна Рада була створена у 1971 р. з метою забезпечення взаємодії між національними парламентами північноєвропейських країн та світовими і європейськими міжнародними організаціями для досягнення найбільш оптимального рівня функціонування всіх сфер життєдіяльності країн Північної Європи. Північна Рада складається з Пленарної асамблеї, Секретаріату і постійних комітетів. Пленарна Асамблея приймає постанови, рішення, формулює рекомендації, які спрямовуються до Ради Міністрів або Національних урядів, обирає Президію, визначає число і повноваження комітетів.

Рада Міністрів північних країн займається вирішенням конкретних напрямів діяльності з питань європейських зв'язків, регіональної політики, промисловості, рибальства, сільського і лісового господарства, охорони здоров'я, праці, культури, науки, освіти та інших питань. У загальному – діяльність Ради Міністрів північних країн спрямовується на зміцнення інтеграції в північних країнах та з іншими країнами для успішного вирішення проблем у різних сферах життя, породжених процесами глобалізації.

Одним із завдань Північної Ради Міністрів є здійснення інтеграції між країнами в сфері освіти для того, щоб покращити якість та потужність Північної вищої освіти. Освіта, дослідження та інновації розглядаються важливими передумовами зростання добробуту та процвітання в Північному регіоні Європи. Тому важлива роль у цьому контексті відводиться університетам і коледжам. Засобами організації освіти та досліджень на міжнародному рівні передбачається залучення до навчання та праці в цих закладах талановитих студентів і дослідників.

До складу північної Ради Міністрів освіти та досліджень входять: Міністр освіти, Міністр вищої освіти і досліджень (Швеція), Міністр освіти, науки і культури (Ісландія), Міністр освіти і комунікацій (Фінляндія), Міністр науки, технологій та інновацій (Данія), Міністр знань (Норвегія) та інші. Північна Рада Міністрів освіти і досліджень концентрує свою діяльність на сферах: шкільна освіта і освіта дорослих, вища освіта і дослідження, мовна кооперація, інформаційні та комунікаційні технології. Для вирішення питань міністри збираються на засідання до трьох разів на рік.

У підготовці до проведення різних заходів Північної Ради Міністерства освіти та досліджень беруть участь Північний комітет з освіти та досліджень, Секретаріат цієї Ради, відділення освіти та добробуту. На наступні роки зусилля Північної Ради Міністрів будуть скеровуватися на розв'язання взаємопов'язаних питань забезпечення стійкого добробуту в Північному регіоні, зростання якості та рівності в освіті, умовах праці та забезпечення здоров'я 25 млн. жителів Північного регіону. Увага також скерована на проблеми здійснення інтеграції, взаємодію знань і досвіду в практичній діяльності.

Окрім організацій з дуже широким полем та змістовим об'ємом діяльності, у скандинавських країнах діють і націо-

нальні, більш вузького конкретно-професійного спрямування організації, частина з яких має безпосереднє значення для фахівців соціальної роботи та їхньої освітньої професійної підготовки. Прикладом таких національних організацій є Норвезький союз соціальних педагогів і соціальних працівників, Національна Федерація соціальних педагогів (Данія), Данська асоціація соціальних працівників та інші [6; 7; 8; 9; 10].

Норвезький союз соціальних педагогів і соціальних працівників є об'єднаною волонтерською професійною асоціацією та профспілковою організацією з кількістю біля 25000 членів. Асоціація об'єднує соціальних працівників з догляду за дітьми, соціальних педагогів та службовців із соціального забезпечення. Працівники цього союзу мають щонайменше професійну вищу освіту бакалаврського рівня. Членами організації можуть бути і студенти, що готуються стати фахівцями в цій сфері професійної діяльності. Союз був створений у листопаді 1992 року. Члени організації працюють здебільшого в державному секторі. Більшість з них влаштована муніципалітетами на роботу в соціальних службах, Центрах догляду за дітьми, реабілітації та догляду на дому. Частина працівників є державними службовцями, працюючими в лікарнях, психіатричних установах, з догляду за дітьми тощо. Зростає кількість членів організації, що працюють в приватних установах, здійснюють волонтерську діяльність [10].

Діяльність союзу як професійної організації є різноманітною, до якої входять піклування про заробітну плату, робочі місця, лобювання питань соціальної політики, сприяння у позитивному вирішенні різних проблем соціальної роботи та соціально-педагогічної діяльності і підготовки до неї.

Асоціація має свої осередки з офісами та працівниками в усіх територіальних регіонах Норвегії. Вищим органом організації є Конгрес, який проводиться 1 раз у чотири роки, збираючи делегатів з 19 відділень, студентів-делегатів і діючих національних лідерів [10].

Національна Федерація соціальних педагогів (Данія) – це профспілкова організація, яка складається з 34000 професіоналів. Вони виконують функції соціальних педагогів, помічників, працівників із догляду, керівників, працюють з дітьми, молоддю, дорослими, які мають особливі (розумові або фізичні) чи соціальні проблеми. Своєю важливою метою Федерація розглядає розвиток у Данії системи добробуту. Національна федерація соціальних педагогів представляє інтереси членів цього об'єднання при розгляді різних питань їхньої життєдіяльності на державному рівні. Вона поділена на 10 регіональних організацій. На національному рівні ця федерація є членом Данської конфедерації Союзу профспілок і взаємодіє з різними іншими місцевими асоціаціями і організаціями роботодавців. На міжнародному рівні Національна Федерація соціальних педагогів є членом Міжнародної Асоціації соціальних педагогів, Північного форуму соціальних педагогів, Європейської Громадської служби спілок та інших. Вона видає щотижневий журнал "Соціальний педагог" та ряд інших інформаційних матеріалів [8; 9].

Данська асоціація соціальних працівників заснована 1938 р. і складається з біля 15000 членів. Ними є професійні соціальні працівники і студенти, що оволодівають цією спеціальністю. Асоціація турбується про умови праці соціальних працівників, діяльність соціальних служб, професійну базову підготовку соціальних працівників, їх подальше навчання. Два рази в місяць Асоціація соціальних працівників видає свій журнал "Соціальний працівник". Данська асоціація бере участь у прийнятті важливих рішень із питань соціальної політики, проведенні дискусій, громадських обговорень різних проблем соціальної роботи. Вона інформує про діяльність соціальних служб. Соціальні служби керуються державою і фінансуються нею. Окрім державних соціальних служб, у країні діє і декілька приватних [9].

Основою ефективною діяльності соціальних служб виступає в державі висока якість професійної підготовки соціальних працівників. Обов'язком держави Асоціація вважає дотримання взаємозв'язку у якійсній базовій підготовці фахівців з їхнім подальшим навчанням, із високим рівнем професійної соціальної роботи. Соціальні працівники повинні надавати різні пропозиції та ініціювати заходи щодо покращення базової освіти і розвитку подальшої освіти з передбаченням її етапів і форм проведення, передбачаючи річні за тривалістю курси та більш короткі програми і семінари.

Данська Асоціація соціальних працівників має довготривалу історію залучення до міжнародної співпраці, зокрема – Міжнародної Федерації соціальних працівників. Вона долучається до підтримки і створення в країнах, що розвиваються груп соціальних працівників та місцевих соціальних служб. Данською Асоціацією проводяться з Міжнародними організаціями спільні заходи. У 1983 році – це був Європейський семінар Міжнародної Федерації соціальних працівників, у 1995 р. – Всесвітня конференція по соціальній роботі у Копенгагені. У 2003 р. Данський координаційний комітет організував спільну конференцію з Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи та Європейською асоціацією шкіл соціальної роботи.

Висновки. На професійну підготовку фахівців соціальної сфери скандинавських країн впливає чимало міжнародних світових, європейських та національних організацій. Вони виконують свої конкретні завдання та функції в сфері освіти, використовуючи для цього різні форми впливу, проводячи необхідні заходи. Значну роль у скандинавських країнах відіграють Північна Рада Міністрів освіти, професійні асоціації та федерації соціальних працівників та соціальних педагогів, діяльність яких позитивно впливає як на зміст, технологію соціальної та соціально-педагогічної роботи, так і професійну підготовку до неї в навчальних закладах Данії, Норвегії та Швеції.

Література та джерела

1. Білокопитов В.І. Взаємозв'язок процесів інтернаціоналізації вищої освіти та забезпечення її якості на європейському освітньому просторі / В.І.Білокопитов // Вища освіта України. – Додаток 4. – Том I (19). – 2010. – С.41-47
2. Геращенко Т.Г. Стратегії впливу міжнародних організацій на розвиток освітньої політики національних держав / Т.Г.Геращенко, В.М.Солощенко // Вища освіта України. – Додаток 4. – 2010. – Том I (19). – С.80-85
3. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / [Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д.]. – К.: Знання України, 2006. – 440 с.
4. Поліщук В.А. Професійна підготовка фахівців соціальної сфери: зарубіжний досвід / Віра Поліщук. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 184 с.
5. Соціальна робота: Підручник / В.А.Поліщук, О.П.Бартош-Пічкач, Н.М.Горішна, Г.В.Лещук, О.Ю.Пришляк / За ред. Н.Г.Ничкало. – Тернопіль: ВАТ «ТВПК «Збруч» 2010. – 330 с.
6. European Association of Schools of Social Work [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.eassw.org/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
7. European University Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.eua.be/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
8. International Federation of Social Workers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.ifsw.org/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
9. National Federation of Social Workers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.naswdc.org/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.
10. Norwegian Union of Social Educators and Social Workers [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.fo.no/>> – Загол. з екрану. – Мова англ.